

Ayşe - (Halide Edip Adivar'ın "Ateşten Gömlek" Romanı) Açık

Karakter Ayşe bireysel zevklerinden milliyetçi bir ideale sahip olmasıyla arınmış ve doğal olarak vatanına oldukça düşkün bir karakterdir. Kendisi halka hizmet etmek adına sözleşmeli öğretmenlik, yaralılara hemşirelik gibi ciddi görevler yapmaktadır. Bu açıdan hayli çalışkan bir tavır sergileyen Ayşe, çoğu zaman insanlar tarafından müphem, sessiz ve sakin bulunur. Savaşta korkusuzca yer almak istemesiyle son derece yiğit ve muzaffer görünen Ayşe, saygın bir duruş sergiler. Ayrıca yer yer kadın olmanın verdiği kıskançlık duygusunu da belli eden Ayşe'nin esasen kontrolcü tutumu daha da ağır basmaktadır.

Aktiviter Ayşe boş zamanlarını dantel yapıp satmakla geçimini sağlar. Bazen yabancıların çocuklarına çorap örüp sattığı da görülür. Diğer zamanlarında milli duyguları yüksek olduğu için mitinglerde bulunur, yaralı askerlere bakar, öğretmenlik yapar. Hemen hiç boş kalmayan Ayşe insanlarla olan sohbeti sırasında sıklıkla çay ve tütün tüketir. Ayrıca uzak kaldığı dönemlerde haber almak adına Peyami'ye yazdığı mektuplar ile bilinir.

Kişiler Genel olarak Ayşe sessiz bir kişilik sergilediği için her zaman herkese kendini açmaz. Peyami ve Binbaşı İhsan ile daha çok yakın olan Ayşe Cemal'in kardeşi olduğu için onunla da etkileşim halindedir. Zira Peyami de İhsan'da Ayşe'den hoşlanmaktadır. Salime Hanım ve Haşmet Bey ile çaylı sohbetleri olan Ayşe'nin Mister Cook ile olan vatan tartışması oldukça dikkat çekmektedir.

ÖRNEK ANILAR

Sakin Ayşe genel olarak heybetli, konuşkan bir görünüm vermesine rağmen oldukça sakin bir yapısı vardır. Başına gelen pek çok kötü olaya rağmen sakin yapısını bozmadan, sessiz bir şekilde yaşar. "Ayşe hemen hiç konuşmazdı. Arkasında ebedi siyah bir entari vardı." Ona gönül veren İhsan ya da Peyami'nin Ayşe hakkında ön gördüğü mahzun ve sakin olma durumu esasen karakterin yüzünden, yüzündeki mahzun ve sakin imadan kaynaklanır. "Bazan ona bakıyor, bu sessiz başın güzel olmadığını, ağzının fazla büyük, burnunun fazla uzun, gözlerinin fazla mahzun olduğunu düşünüyorum. Sonra her gördüğü adamda yaptığı tesire bakıyor, bu eşkal arkasında kaynayan ateşin, ıstırahın etrafını tutuşturan bir nevi alev, bir nevi ışık olduğunu itiraf ediyorum."

Yiğit/Muzaffer Ailesini İzmir'de savaşta kaybeden Ayşe, İstanbul'a gelip milli mücadele adına çalışmak, kadın olarak işe yaramak ister. Oldukça güçlü ve yiğit bir karakter sergileyen Ayşe korkusuzca sıcak savaşın içinde yer alarak, askerlere ana, bacı ve yaralarını sarmaya hemşire olur. Kezban her ne kadar Ayşe'yi kıskanıp sevmese de Peyami'ye Ayşe hakkında şunları söyler: "O yiğit bir avrat, dedi. İki elim yanıma gelecek neyleyim, kahpe değil, emme kahbe gibi erleri birbirine gatiyo. Yiğit canlar uğruna telef olup gidiyo. O sarı oğlan, Mülâzım Ahmet Rıfki neden öldü? Emme ben biliyom. Şehirli avrat garından asıl Gumandan Beye yanyo. Tıpkı benim gibi." Mister Cook ile savaşın acı yüzü hakkında tartışırken başka bir muzaffer oluverir. "Mikroskop altında İngiliz kanını görmedim. Rengi bizimki kadar kırmızı mı yoksa mavi mi, bilemiyorum. Fakat Türk kanı ateş gibi sıcak ve kırmızıdır."

Kontrolcü Kendini sürekli denetleyen Ayşe, duygularından sürekli kaçınır. Onur ve gururu her şeyden önde tutan karakter İhsan'a yürekte bağlı olmasına rağmen duygularını net bir şekilde dile getiremez. Ayrıca savaş sırasında yakalanması da istenen, aranan Ayşe yine temkinli davranarak saklanarak olabilecek olaylardan kurtulur. "Köylülerden bir öküz arabası satın alınacak ve esvap tedarik edilecek; Seyfi ve ben iki köylü, Ayşe' de arkasında siyah yeldirme, öküzleri sürecek, Adapazarı'na geçecektik."

Kıskanç Ayşe'nin Kezban'ı hastanede eğitmekten kaçınması, hemcinsi olan Kezban ile çok yakın diyaloga girmeyişi, hiç şüphesiz onu kıskanarak "rakip kadın" olarak algılamasından kaynaklanmaktadır. Kezban'ın İhsan'a olan bakışını bilen Ayşe'nin ilişkisinde "öteki" kadınlar söz konusu olduğunda, geri çekildiği görülür. Esasen vatana gönül veren Ayşe, milletin kurtuluşu söz konusu olduğu bir dönemde, bireysel sorunlarla ilgilenmekten de kendini men etmektedir. Dolayısıyla Kezban'a olan hisleri davranışlarına yansır. İhsan'a bile belki tam güvenemediğinden savaşta sonra evleneceğine söz verir, ancak ölüm yollarını mezarda birleştirir. "Hep İhsan Ayşe'ye Kezban'ı alıp hastahannede yetiştirmesini tavsiye ediyor, Ayşe de her zaman müphem bir cevap veriyor."

Çalışkan Aynı zamanda pek çok görev almaktan çekinmeyen, insanlara faydalı olmak adına çok çalışkan bir tutumla işlerini yapan Ayşe, yeri geldi yara saran bir hemşire, yeri geldi öğretmenlik yapmaktadır. Ayşe halkın yanında olması gerektiğini "Ben sizin kuvvetlerin hastabakıcısı değil miyim? Tehlikeli yerlerde mutlaka sizinle beraber olmam lâzım değil mi?" sözleriyle dile getirir. "Elinde daima bir dantel veyahut dikiş, çalışıyor. Elindeki parayı İzmir'e ait addettiği için hayatının büyük bir kısmını ders vermekle, dantel yapıp satmakla çıkarıyor."

Saygın Halk Ayşe'nin İzmir'den bir kolu sargı içinde geldiği günden beri sargılı elini öpüyor. “Hepsi Ayşe'nin Yunanlıların kırdığı sol elini öptüler. Kurtuluş Harbi'nin âlemi olan bu el hepsinin kalbinde Kerbela ihtirası, şehadet humması uyandırmıştı.” Manevi olarak oldukça değer gören Ayşe, vatani için bireysel isteklerinden arınıp öyle de olmaya devam eder. İnsanlarla mitinglere katılır, cephelere gider, böylesine yüce bir görev yaparken de aşkını yaşamaz, sonunda şehit olur. “ ‘Milletler dostumuz, hükümetler düşmanımız’ olmuştu. Üç zabıt Ayşe'nin elini öptüler.” İnsanlar Ayşe'yi o kadar benimsemiş olmalı ki Ayşe kimin köyünden geçse ekmek, yumurta, peynir, tütün gibi ikramları eksik olmaz; “ Ayşe'ye tabakasından tütün verenin yüzü nişan almış bir adam gururuyla etrafına bakınıyordu.”